

Teoria, bellesa

Jo he llegit els meus manualets de teoria literària, i alguns papers i llibres grossos, però mai no m'ha interessat realment la matèria. Entre altres coses, perquè la capacitat per a fer bona literatura i la de ser un bon expert en literatura són dues coses del tot diferents. Tampoc no tinc constància que els pintors, per exemple, s'empassen molta teoria sobre arts plàstiques. En tot cas, he llegit molta més història de l'art que història de la literatura, i m'interessa més la història de la literatura que la teoria literària. Sense comptar que una gran part de les coses de teoria que he llegit m'han semblat elucubracions gratuïtes sense utilitat ni fonament, a més de mal escrites. La teoria no serveix per a educar la cosa més important, la sensibilitat, que és l'únic que cal cultivar per gaudir i entendre l'obra d'art, pintada o escrita. L'art és un fenomen que pertany al camp de l'estètica, i estètica en grec vol dir percepció, i la percepció vol dir sensibilitat. La teoria no millora la meua capacitat de percepció estètica, i això és l'únic que compta. Allò tan clàssic (i potser quasi desaparegut) que es deia educació de la sensibilitat, hauria de començar des dels anys joves: introduint els adolescents en aquelles grans obres que tenim l'absoluta certesa, perquè el pas del temps ho ha garantit, que són obres excel·lents. L'anàlisi vindrà després, o no vindrà, no té cap importància: és molt més important la sensibilitat, la percepció de la bellesa, que l'anàlisi conceptual o teòrica. Un pot ser capaç de desmuntar molt minuciosament una obra, però si després no en sap captar o transmetre la bellesa, de què serveix la teoria? Bellesa: aquesta és la paraula clau. La música és l'art del so, la pintura és l'art de la imatge, i la literatura és també una de les belles arts: és l'art de l'escriptura. I, si algú no ho entén així, el que puga dir o puga fer no m'interessa. La bellesa d'un llibre, novel·la o poema, pot ser suau, dura, amable, aspra...: no és una qüestió de definició, de penjar-li adjectius, sinó una qüestió de sensació, i això s'escapa de les capacitats definitòries. Saber no és el mateix que percebre, no és igual que sentir.

Joan Francesc Mira

Pot sonar contradictori, però la percepció de la bellesa, per a mi, és una qüestió de sensibilitat racional.

No de sensibilitat epidèmica, ni afectiva, sinó de la sensibilitat racional. Que sovint està condicionada per tota una

tradició cultural. Jo no puc experimentar la bellesa d'una obra musical o plàstica o literària que pertany a una tradició africana com l'experimentarà un senyor educat en aquesta tradició, de la mateixa manera que no puc experimentar la música xinesa igual com experimente l'europea. Segurament puc apreciar-ne uns elements de bellesa, però no els puc captar amb el mateix grau o contingut de sensibilitat. Per tant, la sensibilitat racional està condicionada en bona mesura (no del tot, perquè, si no, no podríem sortir del que és nostre) per allò que hem anat acumulant de la nostra tradició cultural: condicionada per un munt de referents heretats o adquirits. De fet, la sensibilitat heretada de la pròpia història cultural també canvia amb el pas del temps. Per posar un exemple: la gent *culta* de l'època del Barroc, i més encara la gent del neoclàssic, menyspreaven una gran part del que nosaltres valorem tantíssim, com ara la pintura i l'arquitectura medievals: pensaven que era horrible, que ho havien de tapar, i de fet molts interiors d'esglésies els varen recobrir amb formes classicistes. Bé, això vol dir que tenien la seua sensibilitat delimitada per uns conceptes, que en el seu cas eren els del cànon clàssic: la tenien limitada per la teoria! I allò que se n'escapava, no ho valoraven. Vull dir que hi ha tot un món de valors i de conceptes associats a la sensibilitat, i que tot això junt és el que funciona: sense límits. I per tant es tractaria d'educar una sensibilitat molt inclusiva, universal, perquè les formes de la bellesa són infinites. I també són infinites les formes de la lletjor que ens envolta i aclapara: però de la lletjor, qui se n'ocupa? I dient això no faig teoria, Déu me'n guard, simplement expose una opinió. Fonamentada, això sí, en l'experiència ja llarga: escolteu Bach, amb el cervell, i sabreu què vol dir sensibilitat racional, i què és bellesa. O això espere.

“La música és l'art del so, la pintura és l'art de la imatge, i la literatura és també una de les belles arts: és l'art de l'escriptura. I, si algú no ho entén així, el que puga dir o puga fer no m'interessa”